

Monitorenboekje

Speelpleinwerking 2008

Gemeentelijke jeugddienst Laakdal • Eindhoutdorp 13 • 2430 Laakdal
014/25 97 00 • jeugddienst.laakdal@skynet.be • www.jdmosca.be

Inhoud

Inhoud	2
Hoofdstuk 1 Begeleiden	3
1.1 Verantwoordelijkheid van de begeleiders.....	3
1.2 Afspraken onder begeleiding	4
1.3 Verantwoordelijkheid van de hoofdmonitor	4
1.4 De dagelijkse werking	5
1.5 Regels voor de kinderen.....	6
1.6 Activiteitenplanning	7
Hoofdstuk 2 Kinderspel	8
Hoofdstuk 3 Een inclusief speelplein?	10
3.1 Een praktijkvoorbeeld: Ruben op het speelplein.....	10
3.2 Omgaan met ADHD of autisme	11
3.3 Omgaan met een mentale handicap	17
3.4 Omgaan met een motorische handicap	23
3.5 Omgaan met een sensorische handicap.....	29
3.6 Nuttige adressen	35
Hoofdstuk 4 Kleuters op het speelplein?	36
Hoofdstuk 5 Ruzie maken	44
Hoofdstuk 6 Verveling	46
Hoofdstuk 7 Verkeersreglementering: zien en gezien worden	48
7.1 Bepalingen uit het verkeersreglement	48
7.2 Leidraad voor leiders en monitoren van jeugdverenigingen.....	48

Hoofdstuk 1 Begeleiden

1.1 Verantwoordelijkheid van de begeleiders

HET VOORZIEN VAN PROGRAMMA VOOR DE KINDEREN:

- In voor- en namiddag worden telkens 2 programma's voorzien.
- De begeleiders zijn samen verantwoordelijk voor het voorzien van de programma's en het verdelen van de taken onder de begeleiding voor deze programma's.
- Programma's voor de maand **juli** moeten TEN LAATSTE op 21 juni op de jeugddienst binnengebracht worden.
- Programma's voor de maand **augustus** moeten TEN LAATSTE op 21 juli op de jeugddienst binnengebracht worden.
- Programma's moeten steeds voorzien zijn van een **materiaallijst** zodat wij al het nodige materiaal kunnen voorzien.
- In geval van slecht weer is er ook een regenprogramma voorzien.

HET ONTHAAL VAN DE KINDEREN:

- Iedereen is **op tijd** aanwezig:
  - Activiteiten starten om 9u00. Iedereen is ten laatste om 8u30 aanwezig.
  - De vooropvang start om 8u00. Er wordt een beurtrol opgemaakt. Om 8u00 is er minstens 1 begeleiding aanwezig.
- Iedereen vangt alle kinderen op en maakt hen wegwijs.
- De begeleiding brengt de **nieuwe kinderen** in contact met andere kinderen.
- Men zorgt ervoor dat iedereen zich thuis voelt in de groep.

HET MATERIAAL VAN DE WERKING:

- Al het materiaal staat ter beschikking. Exacte locatie wordt duidelijk op de speelpleinwerking zelf.
- Wanneer **extra** materiaal nodig is wordt dit doorgegeven aan de hoofdmonitor.
- Iedereen respecteert het aanwezige materiaal.
- Na de werking, wordt al het materiaal **opgeruimd**. Niemand vertrekt vooraleer het materiaal opgeruimd is.
- Bij **verlies of vernieling** wordt dit steeds gemeld aan de hoofdmonitor, zodat er eventueel extra materiaal aangekocht wordt.

HET MATERIAAL VAN DE KINDEREN:

- De jassen, tassen e.d. worden opgeborgen in de kleedkamers.
- Achtergebleven materiaal wordt op een afgesproken plaats verzameld.

VOOR ZICHZELF:

- Zorgen voor een goed humeur
- Inleven in groepsactiviteiten
- Een goede sfeer waarborgen (geen scheldwoorden, lijfstraffen,...)
- Voorbeeld zijn voor de kinderen in taal en mentaliteit
- Steeds tijdig aanwezig zijn

HET MIDDAGETEN EN DE TUSSENDOORTJES:

- Tijdens de middagpauze eet iedereen **samen**. De begeleiding houdt in het oog dat iedereen zijn/haar lunchpakketje opeet. Niemand verlaat de tafel tot iedereen klaar is.
- De begeleiding zorgt dat iedereen een drankje krijgt.
- Er wordt met de kinderen samen afgewassen.
- Begeleiding kijkt toe dat al het afval opgeruimd is en in de vuilbakken gedaan wordt.
- Tijdens de middagpauze krijgen de kinderen kans op vrij spel. De begeleiding houdt **altijd** een oogje in het zeil en speelt desnoods mee met de kinderen.
- Indien op verplaatsing worden de tussendoortjes vooraf meegenomen. Dit wordt doorgegeven aan de hoofdmonitor.

1.2 Afspraken onder begeleiding

- Beurtrollen voor voor- en naopvang moeten stipt nageleefd worden. Vooropvang start om **8u00**. De naopvang loopt tot **17u00**.
- Het is verboden te roken of alcoholische dranken te drinken tijdens de speelpleinwerking.
- Begeleiding krijgt de kans om 's middags een rookpauze te nemen op een voorziene plaats en volledig uit het zicht van de kinderen. Indien nodig worden duidelijke afspraken gemaakt zodat de kinderen niet zonder toezicht zitten.

1.3 Verantwoordelijkheid van de hoofdmonitor

- Het onthaal en het **inschrijven** van de kinderen samen met iemand van de jeugddienst tijdens de ochtend en middag.
- Het **uitschrijven** van de kinderen samen met iemand van de jeugddienst tijdens de middag en avond.
- Het **noteren** van de gegevens van nieuwe kindjes.
- Het **aanduiden** van de aanwezigheid van de kindjes en het bedrag dat betaald is (voor fiscale attesten).
- De **EHBO** tijdens activiteiten in de sporthal.
- Een goed **verloop** van de dag: stimuleert monitoren en begeleiding, kijkt toe dat er toezicht wordt gehouden 's morgens, 's middags en 's avonds,...
- Zet de **tussendoortjes** klaar.

1.4 De dagelijkse werking

DAGSCHEMA – ZELFDE VOOR ELKE WERKING!

8u00-9u00 Onthaal van de kinderen

- Er is minstens 1 begeleiding aanwezig bij de kinderen
- Nieuwe inschrijvingen worden zorgvuldig genoteerd
- Alle kinderen passeren aan de inschrijvingstafel
- Activiteiten worden eventueel voorbereid
- Vanaf 8u30 is alle begeleiding aanwezig: iedereen houdt een oogje in het zeil
- Eventuele problemen worden met de hoofdmonitor besproken.

9u00-9u15 Start van de dag

- Het verzamellied wordt opgezet
- Alle kinderen verzamelen buiten op het basketbalveld of in de parketzaal bij slecht weer
- Er wordt een gezamenlijke startactiviteit gespeeld
- De verschillende activiteiten worden voorgesteld. De kinderen kunnen kiezen

9u15-10u30 Voormiddagactiviteiten

10u30-10u45 Tussendoortje

- Gratis drankje en koek (klaargezet door hoofdmonitor)
- Niet laten uitlopen
- Ook tijdens pauze is er toezicht
- Kan op verplaatsing doorgaan
- Eventueel afwas doen

10u45-12u00 Verderzetten voormiddagactiviteiten

12u00-13u00 Middagpauze

- Toekijken dat iedereen zijn handen heeft gewassen voor het middageten
- Toekijken dat alle kinderen eten
- Pas van tafel laten gaan als iedereen klaar is met eten
- Eventueel afwas doen
- Toezicht tijdens vrij spel – meespelen
- Eventuele rookpauze voor begeleiding

13u00-14u30 Namiddagactiviteiten

- Het verzamellied wordt opgezet
- Activiteiten van de namiddag worden voorgesteld. Kinderen kunnen kiezen.

14u30-14u45 Tussendoortje

14u45-15u45 Verderzetten namiddagactiviteiten

15u45-16u00 Gezamenlijk afsluitmoment

- Het verzamellied wordt opgezet
- Er wordt een gezamenlijke slotactiviteit gedaan
- Alle kinderen passeren de uitschrijvingstafel

16u00-16u15 Opruimen en klaarzetten materiaal voor volgende dag

16u15-16u30 Evaluatie

- Er wordt een korte evaluatievergadering gedaan met de mensen van de jeugddienst
- Iedereen aanwezig behalve monitoren die naopvang moeten verzorgen

16u30-17u00 Naopvang

- Kinderen kunnen onder toezicht vrij spelen

EHBO

- Wanneer een activiteit buiten het speelterrein plaats vindt, wordt er steeds een verbandtas meegenomen.
- In de sporthal is er een EHBO-lokaal. De **hoofdmonitor** staat in voor de verzorging van de kinderen.
- Bij een **ongeval** rustig en kordaat de nodige beslissingen nemen. Vervolgens de hoofdmonitor op de hoogte brengen. Nooit een verklaring tekenen. Weet nadien duidelijk te omschrijven hoe het ongeval gebeurde.

OMGANG MET DE KINDEREN

- Indien er moeilijkheden zijn met kinderen, meldt deze dan bij de hoofdmonitor.
- Draag er zorg voor dat de kinderen niet blootsvoets of in bloot lijf rondlopen.
- Bij hevige zon, zorg er voor dat alle kinderen op regelmatige tijdstippen ingesmeerd worden met zonnecrème.
- Bij slecht weer, zorg er voor dat de kinderen voldoende kledij aanhebben.

1.5 Regels voor de kinderen

- Gedurende de hele dag staan de kinderen onder toezicht van de monitoren.
- Wanneer een kind toekomt ('s morgens of 's middags) passeert hij/zij (liefst vergezeld van een ouder) altijd eerst de inschrijvings- en uitschrijvingstafel
- De activiteiten gebeuren in groep. Ieder kind van de groep neemt deel aan de activiteiten. Tijdens de middagpauze is er ruimte voor vrij spel.
- De voormiddag start met een gezamenlijk spelmoment. De kinderen verzamelen zich dan op het basketbalveld buiten of in de parketzaal in geval van slecht weer.
- De activiteiten beginnen om 9 uur stipt, wees dus op tijd!
- Indien er problemen zijn, worden die zo vlug mogelijk gemeld aan iemand van de begeleiding.
- Iedereen helpt steeds bij het opruimen van het materiaal na een activiteit!
- De speelterreinen en de sporthal moeten netjes gehouden worden. Afval hoort thuis in de afvalbak!
- Iedereen gebruikt graag een proper toilet! Hou de WC dus rein!
- Kinderen mogen niet in de materiaalruimtes komen indien ze niet begeleid zijn door een monitor. Elk kind draagt zorg voor het materiaal dat wordt gebruikt.
- Tijdens het vrij spel in de middagpauze en de voor- en naopvang, moet er eerst toestemming gevraagd worden aan de monitor. Na gebruik wordt dit materiaal terug aan een monitor gegeven.
- Tijdens geplande uitstappen is er geen toezicht voorzien op de speelpleinen.
- De dag eindigt met een gezamenlijk spelmoment. Iedereen ruimt dan al het materiaal op.
- Niemand mag op eigen initiatief het terrein verlaten.
- Wanneer een kind naar huis gaat ('s avonds of 's middags) passeert hij/zij (liefst vergezeld van een ouder) eerst de inschrijvings- en uitschrijvingstafel.
- Indien een kind op regelmatige tijdstippen het speelplein stoort op ongeoorloofde wijze, kan de begeleiding beslissen dit kind niet meer toe te laten op de speelpleinwerking.

1.6 Activiteitenplanning

- Alle activiteiten worden **vooraf gepland**. De monitoren komen samen om hun programma op te stellen. Er wordt een materiaallijst opgesteld en doorgegeven aan de jeugddienst.
- Er wordt door de monitoren onderling een **beurtrol** opgemaakt voor voor- en naopvang.
- Er is altijd een regenprogramma voorzien.
- Zorg dat:
  - Er variatie in de spelen zit.
  - Er een duidelijke uitleg aan de kinderen wordt gegeven.
  - De kinderen gemotiveerd worden (kies een activiteit zodat iedereen zoveel mogelijk bezig is).
  - De kinderen zo vlug mogelijk beginnen met spelen.
  - Bij verplaatsingen een verbandtas meegenomen wordt.
  - Er zoveel mogelijk buiten gespeeld wordt, ook als het wat slechter weer is.
- Verzamel zoveel mogelijk **documentatie**. Je kunt eventueel op de jeugddienst terecht voor informatie over programma's maken, spelboeken, opzoeken van programma's op het internet, spelfiches, ...
- **Veiligheid gaat steeds voor alles!**
  - Probeer ongevallen te voorkomen.
  - Respecteer de verkeerstekens.
  - Kijk uit welke spelletjes je geeft en toelaat.
  - Speel nooit langs een drukke weg.
  - Neem de verbandtas altijd mee.
  - Bij ernstige ongelukken:
    - Blijf rustig.
    - Verwittig de hoofdmonitor of jeugddienst (indien vlakbij speelterrein)
    - Verwittig dokter of ziekenhuis (indien op uitstap)
  - Bij een tocht: wees altijd met minstens 2 begeleiding.
  - Lees de handleiding voor het gebruik van EHBO-materiaal in de verbandtas.

Hoofdstuk 2 Kinderspel

VERTREKPUNT

Spelen is een **manier van zijn** van kinderen, een manier van omgaan met hun omgeving die heel sterk gekleurd is door de eigenheid van het kind.

Spelen speelt een heel belangrijke rol bij de ontwikkeling van een kind. Het heeft dus diverse functies. Spelen is echter geen verzameling van allerlei functies, maar vooral een manier van zijn, een manier van leven. Spelen kenmerkt het hele wezen van kinderen: zij spelen van het moment dat zij opstaan totdat zij gaan slapen. Het versterkt hun dynamiek. Dit is te merken aan:

- Grote openheid voor, aantrekkingskracht tot het onbekende.
- De actie, het doen, het ondernemen staat centraal.
- Een sterke betrokkenheid op wat men doet.
- Een zekere vrijblijvendheid.

Dit spelend bezig zijn, heeft diverse effecten op het kind in de omgang met zichzelf en met de omgeving. Kinderen krijgen een realistisch inzicht in de eigen plaats en de context waarbinnen het leeft. Het leert mogelijkheden en grenzen ontdekken, accepteren en methodes om die te verleggen. Daarnaast speelt het spelen een onmiskenbare rol op de lichamelijke, zintuiglijke, karakteriële, emotionele, intellectuele en sociale ontwikkeling van kinderen.

GAAT SPELEN VANZELF?

In elke mens zit een **drang om te overleven**. We noemen dit gemakkelijks halve 'ambitie'. Kinderen hebben deze ambitie bij het spelen. De manier waarop hier mee omgegaan wordt is heel belangrijk. Als begeleider heb je de taak die ambitie bij kinderen te stimuleren en te ontwikkelen. Daarbij spelen 3 elementen een rol:

1. Stimulerende omgeving
2. Communicatie
3. De mogelijkheid om zelf de situatie te 'definiëren'

De ontwikkeling loopt dus niet geheel vanzelf, ze heeft aanmoediging nodig, uitdaging, bekrachtiging, versterking, hulp,... Maar tegelijk heeft deze ontwikkeling structuur nodig: er moet een zekere veiligheid zijn (de stimulerende omgeving mag niet overdonderend zijn) en er moet een zekere vrijblijvendheid zijn (een vergissing mag niet afgestraft worden, er moet ruimte zijn om te proberen). Hoeveel structuur een kind nodig heeft en hoeveel initiatief het van zichzelf heeft, kan niemand voor hem/haar bepalen. Die verhouding kan alleen door het kind zelf bepaald worden.

OP HET SPEELPLEIN

Onze speelpleinwerking wil in de eerste plaats kinderen de kans geven om te spelen. Het situeert zich in de vrije tijd van de kinderen. Het is er niet als de school open is en biedt een aanvulling op het gezinsleven. Het speelt dus in op de noden en behoeften van kinderen en ouders in de vrije tijd van de kinderen.

Waar moet een goede werking aan voldoen?

Stimulerende omgeving

Binnen de vrije tijd van kinderen probeert het speelplein elk kind zoveel mogelijk speelkansen te bieden. Elk kind heeft daar als waardevol en competent individu recht op. Die speelkansen zijn gericht op een zo hoog mogelijke belevingswaarde, anders gezegd: op het beleven van zoveel mogelijk speelplezier.

De speelpleinwerking probeert daarom **in te spelen op** de aanwezige nieuwsgierigheid van kinderen, op hun drang naar avontuur, naar experiment, naar een zeker risico bij het spelen. Het speelplein mag deze van nature aanwezige drang van kinderen eigenlijk op geen enkele manier beperken.

Permanente communicatie

Het speelplein is bij uitstek een plaats waar er voortdurend gecommuniceerd wordt **met en door** kinderen. Het speelplein dient die communicatie te stimuleren en in de verf te zetten: kinderen kunnen altijd bij iemand terecht voor een verhaal of een woordje uitleg, er is ruimte voor de dingen die kinderen maken/bedenken/aanbrengen, er wordt gediscussieerd over wat kan op het speelplein en wat niet, er is dialoog bij mogelijke conflicten,...

Ook het spelen staat in voortdurende dialoog met de omgeving. We zouden daarom een *driestappenplan* kunnen hanteren:

1. Het speelplein laat een aanbod van verschillende indrukken op kinderen afkomen.
2. Er is tijd en ruimte voor de kinderen om het op hun manier te verwerken.
3. Er is de mogelijkheid om het beleefde om te zetten in "expressie": een spel, een knutselwerk, een toneeltje, een kamp, een zandkasteel,...

Een dergelijke instelling zal een sfeervolle speelpleinwerking als resultaat hebben, waar ieder kind een plekje vindt en ernstig genomen wordt. Begeleiders en verantwoordelijken hebben of maken er tijd voor heel gewone dingen: verwelkomen, uitleggen, meestappen naar het toilet, troosten,...

Mogelijkheid om de situatie zelf te definiëren

Kinderen moeten op het speelplein in **vrijheid** hun eigen mogelijkheden kunnen ontdekken en uiten. Daarbij biedt het speelplein aan kinderen *enerzijds* genoeg houvast. Het gaat dan over dingen die het kind zelf kan aangrijpen om op terug te vallen, bijvoorbeeld door een vaste timing voor het vieruurtje, vaste voorzieningen installeren op vaste plekken (waar kan je bouwen, waar kan je drinken, wie kan je aanspreken om mee te sjotten,...). *Anderzijds* moeten kinderen voldoende manieren hebben om zelf te bepalen waar/waarmee/hoelang/met wie/... ze spelen: keuzeaanbod, leeftijdsgroepdoorbrekend werken,...

Bij de kinderen en begeleiders wordt er regelmatig getoetst of nog voldaan wordt aan de basisdoelstelling om een 'plezante werking' te zijn en hoe dat eventueel verbeterd kan worden.

Hoofdstuk 3 Een inclusief speelplein?

Het **hoofddoel** van het jeugdwerk is kinderen en jongeren samenbrengen omdat ze hier plezier aan beleven. Maar ook kinderen met een handicap willen hier aan deelnemen, alleen vallen ze vaak nog uit de boot.

Er wordt gesproken van **inclusief jeugdwerk** als er voldoende aandacht wordt geschonken aan de fysieke en/of mentale hindernissen die zowel kind als jongere met een handicap, maar ook de andere leden, leiding, de ouders, ... kunnen ondervinden.

Inclusief jeugdwerk is jeugdwerk met een meerwaarde voor alle partijen. Dat je géén prof in inclusief jeugdwerk moet zijn of een lift moet installeren om een kind of jongere met een handicap op te nemen in de groep bewezen al meerdere jeugdwerkinitiatieven. Je moet enkele rekening houden met enkele factoren en je zult merken dat het vanzelf kan!

Met onze week speelpleinwerking voor kinderen en jongeren met een handicap willen we deze doelgroep een plaats geven in onze werking. Maar dit wil niet zeggen dat kinderen en jongeren met een handicap per definitie naar deze werking moeten komen. We zullen altijd ons best doen om ze zo goed mogelijk in onze gewone werking op te nemen. We verwachten niet dat al onze begeleiding ervaring heeft op dit vlak. Daarom volgt hieronder een woordje uitleg over de verschillende vormen en hoe er als jeugdbegeleider mee om te gaan!

3.1 Een praktijkvoorbeeld: Ruben op het speelplein

(uit de brochure: "Speciaal voor leiding, monitoren en animatoren (m/v)" van de Jeugddienst Provincie Antwerpen in het kader van het Project Inclusief Jeugdwerk)

Ons speelplein is redelijk groot en we werken met een vrij spelsysteem voor de kinderen. Daarom vinden we het altijd handig wanneer de ouders van een kind met een handicap op voorhand eens contact opnemen met het speelplein. Zo verliep het ook met Ruben.

Een beetje afwachten van onze kant, maar zéér enthousiast van Rubens kant begon zijn eerste speelpleindag. Net zoals alle kinderen kreeg Ruben op zijn eerste dag op het speelplein een rondleiding. Erg ver zijn we niet geraakt. Ruben belandde meteen op de bouwspeelplaats en was er met geen stokken weg te krijgen. Hij wilde gaan bouwen. Een groepje kinderen nam Ruben bijna meteen op in hun kamp en hij werd één van de werkmakers.

Een half uurtje later gingen we eens kijken op welke plaats Ruben aan het spelen was. We konden hem niet meteen vinden. Maar...dat is normaal wanneer je verstoppertje aan het spelen bent. Ruben had namelijk een aantal kinderen meegetrokken om verstoppertje te spelen.

Het middageten was heel bijzonders. Op ons speelplein eten de kinderen op twee verschillende momenten. Dat was heel jammer voor Ruben, want hij zou eten in de tweede refter. De oplossing daarvoor lag eigenlijk voor de hand: Ruben bediende de kleinste kinderen in de refter, zo'n 100-tal van water. Dit zijn natuurlijk niet alle leuke of bijzondere momenten met Ruben op het speelplein. Zo waren er wel meer.

Voor Rubens eerste dag, waren er al andere kinderen met een handicap op ons speelplein geweest. Zo waren er 2 kinderen met een serieuze motorische en mentale handicap. Zij vonden het speelplein niet altijd even makkelijk en even leuk. Deze 2 kinderen kwamen vanuit een instelling naar het speelplein en hadden eigenlijk nog niet erg veel kinderen zonder handicap gezien. Hun eerste reactie was ook: er zijn hier allemaal rare kinderen. Aan hen

moesten we wat meer hulp en ondersteuning geven. Toch tot een één-op-één relatie is het nooit gekomen, gewoon omdat we er te weinig monitoren voor hebben.

Het betrekken van kinderen met een handicap, zoals Ruben, op het speelplein is voor ons eigenlijk een logische gang van zaken. Als organisatie willen we zoveel mogelijk kinderen de kans geven om te komen spelen op het speelplein. Dat een kind met een handicap soms een aantal “problemen” of een andere werkwijze met zich meebrengt, is dan iets waar we rekening mee moeten houden. De “speciale” opvang of extra begeleiding bestaat erin dat we hem wat meer individuele aandacht geven dan de andere kinderen. We hebben een monitor vrijgemaakt die extra aandacht geeft aan kinderen die moeilijker tot het spelen komen. Niet alleen voor kinderen met een handicap, maar voor alle kinderen die wat moeilijker spelen. Overlopen van het programma, kinderen naar de activiteit brengen, af en toe eens gaan kijken, monitoren helpen bij het ‘andere’ gedrag van de kinderen.

3.2 Omgaan met ADHD of autisme

3.3 Omgaan met een mentale handicap

3.4 Omgaan met een motorische handicap

3.5 Omgaan met een sensorische handicap

3.6 Nuttige adressen

Hoofdstuk 4 Kleuters op het speelplein?

Hoofdstuk 5 Ruzie maken

Ruzie maken, twisten, meningsverschillen hebben en die oplossen, discussiëren zijn interessante bezigheden. Ze zijn **niet steeds aangenaam maar wel erg nodig**. Onderzoek (Kruik, 1996) wees uit hoe kinderen op de speelplaats voortdurend aan het ruziemaken zijn: veeleer dan aan het spelen, zijn ze ruzie aan het maken. Ze kibbelen, ze fikfakken, ze discussiëren, ze maken allerlei boze gebaren, ze pochen, ze overdrijven, ze zoeken medestanders, ze boycotten, ze weigeren nog mee te doen, ze willen geen vriend meer zijn enzoverder. De kinderdag lijkt wel gevuld te zijn met dergelijke bezigheden. Als die activiteiten op zich bekeken worden, krijgen de opvoeders wel eens de moraliserende reflexen die aanleiding geven tot ingrijpen, eventueel straffen of lange preken.

In een bredere context krijgen die activiteiten een andere betekenis. Kinderen zijn bij het ruziemaken op zoek naar **normen**, zij wegen normen af, ze wegen af wat kan en niet kan, wat mooi is en wat niet, wat aanvaardbaar is en wat niet, wat eerlijk is en wat niet, wat vals is en wat niet.

En daarnaast zijn zij op zoek naar hun **eigen positie** binnen de groep: zij wegen hun machtspositie af, hun invloed, hun eigen mogelijkheden, en beperktheden. De anderen bieden daarbij tegenspel. Je hebt de anderen nodig om je aan te meten.

Dit ruzie maken is op zich niet plezierig, maar het is een belangrijke manier van communiceren over hoe men zijn samenleven concreet gestalte geeft, het is de manier waarop ieder met zijn eigen behoeften en argumenten naar voren komt, het is de manier om met ieders eigenheid rekening te houden. *Zonder dit ruzie maken is er sprake van een dictatuur.*

Pedagogisch gezien is dit ruzie maken erg belangrijk om normen te ontwikkelen: je kunt natuurlijk ook de normen uitleggen aan de kinderen, dat is ook nodig, maar dat werkt slechts heel beperkt en alleen in interactie met de dagelijkse ervaring. Normen worden getoetst op hun juistheid op hun hanteerbaarheid. Dit is een zingevingproces, een oriënteringsproces dat kinderen nodig hebben om hun eigen plek te vinden in de samenleving.

Ruzie als zingevingprocessen zijn erg belangrijk en zelfs onmisbaar in het opgroeien van kinderen.

IS RUZIE MAKEN ONSCHULDIG?

Meestal wel: het is discussiëren, verongelijkte gezichten trekken, even mokken, een ander proberen te overhalen. Maar af en toe loopt het uit de hand. De ruzie krijgt een onrechtvaardige uitkomst, ze leidt tot het verkeerde besluit, men gaat te ver en kwetst elkaar. Dat is vervelend, maar niet dramatisch.

Het ruzie maken loopt wel behoorlijk mis als de machtsfactor te sterk en te exclusief aanwezig is, als uitdrukkelijk geen rekening wordt gehouden met de benadering van anderen om hen te vernederen, te kwetsen, te domineren. Dit is het geval bij heel autoritaire ouders of begeleiders of bij dominante broers of zussen. Soms slepen ruzies aan. Kinderen kunnen een hele week, een hele maand met elkaar in de clinch gaan. Als zo'n conflicten lang duren, zijn ze vaak in een vicieuze cirkel verzeild geraakt. Over alle mogelijke onderwerpen wordt ruzie

gemaakt. Er wordt geen overeenkomst gemaakt: de koppigheid van beide kanten bemoeilijkt alle toenadering.

Begeleiders die zoiets voelen aankomen, grijpen in. Uiteraard is het wenselijk dat de kinderen zelf hun probleem aanpakken en oplossen, maar dat lukt niet altijd. **Met enige diplomatie en soms met enige dwang**, kunnen ze wel gelijktijdig over de brug komen en kan het probleem van tafel geveegd worden, zonder dat iemand er gezichtsverlies bij lijdt. Soms hebben ruzies een heel ernstige oorzaak b.v. een lange en systematische onrechtvaardige behandeling. Dergelijke machtsverhoudingen tussen kinderen moeten ook wel eens aangepakt worden door de ouders.

Hoofdstuk 6 Verveling

VERVELING = NEGATIEF?

Verveling heeft in onze cultuur een negatieve bijklank. Jezelf vervelen is slecht, daar kan niets goeds van komen. Verveling is in dit denken erg verwant met niets doen, met luiheid, met lamelligheid. De oplossing is te vinden in een **drukke agenda**. Vanuit die benadering wordt de agenda van de kinderen volgestopt met activiteiten. Zo wordt verveling voorkomen. Dit is een typisch *volwassen benadering* ervan uitgaande dat luiheid het oorkussen des duivels is.

VERVELING VOOR KINDEREN

Verveling heeft voor kinderen een andere betekenis. Hun verveling blijkt voor hen een **overbruggingstijd** te zijn. Als kinderen zich vervelen, weten zij nog niet wat doen. Meestal als kinderen zich vervelen is dat een overbruggingssituatie: zij hebben net een activiteit beëindigd (vb. huiswerk, bezoek, een spel) en weten nog niet wat ze nu gaan doen. Zij kijken rond, ze zijn zoekende, ze hebben nog niets beslist, ze weten nog niet welke richting ze uit willen, ze zeggen "ik verveel me". Dit vervelen heeft helemaal niet de negatieve bijklank die volwassenen er aan geven. Dit soort vervelen is levensnoodzakelijk om uit te maken wat je eigenlijk wil. Als deze verveeltijd niet voor handen is, ligt alles vast, is je hele tijdsbesteding geprogrammeerd, zit er geen speling op je programma. Het is een **creatieve aangelegenheid**: het is noodzakelijke ruimte om je eigen bezigheden te ordenen, om greep te hebben op je eigen agenda.

Kinderen die met de opmerking "ik verveel me" naar ouders of begeleiding stappen, verwachten ook geen kant en klare oplossing. Ze vragen *mee te denken* over eventuele mogelijkheden die zich aandienen. Het blijkt dat kinderen heel uiteenlopende manieren gaan vinden met een dergelijke verveling van "niet weten wat te doen" om te gaan. Er zijn kinderen die dan voor hun speelgoedkast gaan staan en alles bekijken. Dat geeft inspiratie. Andere kinderen gaan op hun hoofd staan: "als je op je hoofd gaat staan, komen er ideeën in". Nog andere kinderen zetten de TV aan of gaan schommelen.

Gemeenschappelijk aan al deze **kinderstrategieën** is dat kinderen trachten orde te scheppen in hun denken en voelen. Dat ze zich rustig proberen te maken om zich al zo open te stellen voor wat zich aandient.

Dit is een heel **andere verveling** dan die waarbij je echt niet weet wat doen en lastig wordt van het feit dat je zin hebt in niets. Geen enkel voorstel is goed. Je wilt misschien wel iets doen, je wilt misschien wel wat aandacht,... maar je bent als een hond in een uitzichtloze situatie die steeds achter zijn staart aanloopt. Deze verveling komt niet vaak voor bij kinderen. Waar ze bij kinderen geregeld voorkomt, is ze vaak het gevolg van een aantal erg hinderende factoren (ernstige problemen op school, gezinsproblemen,...) en is gespecialiseerde hulp nodig. Als kinderen de TV aanzetten uit verveling, gaat het in veruit de meeste gevallen over de eerste vorm van verveling (Van Gils, 1991).

HET RECHT OP VERVELING

Verveling als nog niet weten wat doen, krijgt een heel andere inkleuring dan de verveling als niet weten wat doen. De eerste is een uiting van creativiteit, de tweede een uiting van gebrek aan creativiteit. Als kinderen nog niet weten wat doen, hebben zij wel het gevoel dat zij zelf kunnen beslissen over wat ze zullen doen, ze hebben zelf greep op hun gedrag. Ze hebben alleen even een probleem i.v.m. het nemen van de beslissing: ze moeten met zichzelf in het

reine komen en uitmaken wat ze eigenlijk willen. Zo'n problemen hebben alleen mensen die zelf beslissen over hun eigen tijdsbesteding.

Als telkens een begeleider beslist over wat het kind gaat doen, krijgt het nooit greep over zijn gevoelsleven en zijn eigen gedrag. Het leert niet omgaan met tweeslachtige gevoelens: als je twee dingen tegelijk graag doet, moet je toch een manier vinden om te kiezen, want als je niet kiest, dan ben je pas de klos.

Met een kind dat en wil gaan fiets met mama en wil gaan zwemmen met papa is niets aan de hand. Beide activiteiten kunnen perfect aantrekkelijk lijken. Het zoeken naar argumenten om het één aantrekkelijker te maken is een manier om tot een keuze te komen en uit het verscheurende dilemma te geraken.

Leren omgaan met gevoelens van **neerslachtigheid** is even belangrijk. Na een leuke bezigheid met een vriendinnetje lijkt het nooit meer zo leuk te kunnen worden. Wie zich daarop blind staart, krijgt zeker gelijk maar daarbij blijft het dan ook. Plezier kent hij/zij niet: noch in wat voorbij is (want het is voorbij) noch in wat kan komen (want het kan nooit meer zo leuk zijn). Wie leert om opnieuw uit te kijken naar een nieuwe bezigheid ontdekt ook opnieuw leuke dingen.

Het nog niet weten wat doen, is dus een belangrijk gegeven in een kinderleven. Kinderen moeten ermee leren omgaan. Het is leren omgaan met je tijdsbesteding, zelf je tijd leren beheren met alle voor- en nadelen die erbij horen. Het is een heel complex leerproces waarbij je als opvoeder het kind amper rechtstreeks kan helpen: het kind moet het zelf leren, al doende. Het voornaamste is dat het daartoe de gelegenheid krijgt, de ruimte, dat het daartoe aangemoedigd wordt, dat het leeft in een milieu waarin mensen niet de blinde volgzaamheid, maar de eigen zingeving belangrijk vinden. Het gaat hier dus om het recht jezelf te worden, dat is een andere benaming dan het recht op verveling.

Hoofdstuk 7 Verkeersreglementering: zien en gezien worden

7.1 Bepalingen uit het verkeersreglement

Volgende bepalingen uit het verkeersreglement zijn van belang in verband met voetgangers:

ARTIKEL 40

Het is de weggebruikers **verboden** te breken door een groep kinderen of scholieren:

- Ofwel in rijen, vergezeld van een leider.
- Ofwel die de rijbaan oversteekt onder controle van een jeugdverkeersbrigadier, van een leider of een gemachtigd opzichter

ARTIKEL 42

- De voetgangers **MOETEN** de begaanbare trottoirs, de delen van de openbare weg voor hen voorbehouden door het verkeersbord D9 of de verhoogde berm en, zo er geen zijn, de begaanbare gelijkgrondse berm.
- Zijn er geen begaanbare berm of trottoir, dan **MOGEN** de voetgangers de andere gedeelten van de openbare weg volgen:
  - Wanneer ze het fietspad volgen: voorrang aan fietsers en bromfietsers
  - Wanneer ze de rijbaan volgen: zo dicht mogelijk bij de rand van de rijbaan

7.2 Leidraad voor leiders en monitoren van jeugdverenigingen

Deze leidraad bevat de voornaamste verkeersregels voor voetgangers en fietsers, alleen of in groep, al dan niet vergezeld van een leider. Waar het verkeersreglement bepaalde keuzes open laat of niet uitdrukkelijk genoeg is, werd een voorkeur uitgedrukt of aanbeveling gedaan.

Het verkeersreglement geeft **geen definitie** van leider of groep. Wij nemen aan dat iedereen die de leiding heeft van een groep als *leider* dient beschouwd te worden. De definitie van een *groep* heeft alleen belang voor wat de plaats op de rijbaan betreft, wanneer die groep vergezeld wordt van een leider. Een groep moet in zeker zin een samenhangend geheel van meerdere personen zijn die een zekere omvang heeft. Men kan zich de vraag stellen of 2 personen wel een groep vormen. Het Ministerieel rondschrift van 1999 zegt althans van niet.

Organiseer je als leider bij een uitstap. Stippel vooraf je reisweg uit. Ga na welke voetgangers- en fietsvoorzieningen er zijn. Een omweg kan aangewezen zijn, bijvoorbeeld voetgangers- of fietsersbrug of –tunnel, jaagpaden, aanbevolen fiets- en wandelroutes enzoverder.

ALS VOETGANGER ALLEEN OF IN GROEP ZONDER LEIDER

Waar stappen?

- Je moet **altijd** de begaanbare voetpaden gebruiken.
- Bij gebrek hieraan moet je op de begaanbare verhoogde berm of als er geen zijn, op de gelijkgrondse berm lopen.
- Zijn er geen voetpaden of berm dan mag je op het fietspad lopen.
- **Let wel:** je moet voorrang geven aan fietsers en bromfietsers. Je mag ook op de vrije parkeerstrook lopen.

- Zijn er geen voetpaden, bermen of fietspaden, dan ga je op de rijbaan, links in de rijrichting, zo dicht mogelijk bij de rand (dus achter elkaar).
- Autosnelwegen en autowegen zijn verboden voor voetgangers.

Hoe oversteken?

- Op een oversteekplaats voor voetgangers (zebrapad) **met verkeerslichten**.
  - Je steekt uiteraard bij voorkeur over op een oversteekplaats met verkeerslichten. Wacht totdat het voetgangerslicht op groen staat. Let goed op voor autobestuurders die het rood licht zouden negeren of die afslaan naar de weg die je moet oversteken (je hebt voorrang!). wie zich echter nog op het voetpad bevindt, wacht.
  - Is er op minder dan 30 meter een oversteekplaats voor voetgangers (zebrapad), dan moet je die gebruiken.
- Op een oversteekplaats **zonder lichten** of een andere plaats:
  - Plan de oversteek in elk geval op een plaats waar je goed ziet en goed gezien wordt. Steek dus niet over in een bocht, op een helling, onder een brug of tussen geparkeerde voertuigen.
  - Je kijkt eerst naar alle kanten vanwaar verkeer kan komen: eerst links, dan rechts, dan opnieuw naar links. Je steekt pas over als er geen naderende voertuigen zijn of wanneer die nog op voldoende afstand verwijderd zijn om veilig over te steken, ook tijdens het oversteken blijf je opletten.
  - Ben je in groep en nadert er een voertuig zonder dat de groep in één keer kan oversteken, dan moeten diegenen die nog moeten oversteken wachten. Op een oversteekplaats zonder verkeerslichten moeten de bestuurders toelaten dat de overstekende voetgangers het oversteken van de rijbaan met normale gang kunnen beëindigen. Zo nodig moeten zij stoppen om de voetgangers te laten doorgaan.
  - In het midden van de rijbaan blijven staan voor een voertuig dat nadert uit de andere richting, is volledig uit den boze.
  - Je steekt **loodrecht** over zonder te slenteren, te lopen of te stoppen.

Tips

- Draag heldere kledij, zo word je vooral overdag goed opgemerkt.
- Draag tussen het vallen van de avond en het aanbreken van de dag of bij slechte zichtbaarheid reflecterende kledij en lichtweerkaatsers om beter op te vallen.

ALS VOETGANGER IN GROEP MET EEN LEIDER

Waar stappen?

- Je volgt dezelfde regels als voor de individuele voetganger of de niet-begeleide groep voetgangers, behalve dat je te allen tijde ook de rijbaan **MOET** volgen in de rijrichting en dus **RECHTS** van de rijbaan moet lopen.
- Toch volg je bij voorkeur en in die volgorde de trottoirs, bermen, fietspaden of parkeerstroken. Zijn die niet voorhanden, dan moet je wel de rijbaan volgen, rechts in de rijrichting. Ook dan ga je best op 1 rij, achter elkaar, zo dicht mogelijk bij de rechterraand van de rijbaan. Is het aangewezen om als groep in meerdere rijen op te stappen, dan neem je zeker niet meer dan de helft van de rijbaan in beslag en zorg je voor extra begeleiding.

- Als leider wacht je het gunstige ogenblik af. Je mag het verkeer niet stilleggen om over te steken. De bestuurders die komen opdagen terwijl de groep oversteekt, moeten vertragen en zonodig stoppen. Ze mogen **NIET** doorbreken.

Hoe oversteken?

- Een groep voetgangers vergezeld van een leider moet zich houden aan dezelfde regels als die voor de individuele voetganger of groep zonder leiding (zie boven).
- Het verkeersreglement bepaalt echter dat het elke weggebruiker verboden is te breken door rijen kinderen of een groep kinderen die, onder toezicht van een leider, het oversteken van de rijbaan op een reglementaire wijze zijn begonnen. Dat wil zeggen dat de groep kinderen onder toezicht van de leider in één keer het oversteken mag beëindigen, zelfs wanneer tijdens het oversteken voertuigen in aantocht zijn of het voetgangerslicht van groen op rood springt. Bij het oversteken van een (grote) groep kinderen zal meestal meer dan één leider noodzakelijk zijn. In de praktijk stellen de leiders in kwestie zich dan op de rijbaan op om het oversteken te beveiligen. Volgens het verkeersreglement hebben de leiders echter **GEEN** bevoegdheid om de bestuurders aanwijzingen of bevelen te geven!

Enkele aanbevelingen:

- De oudsten van de groep lopen best vooraan en indien mogelijk ook achteraan zodat ze kunnen waarschuwen voor aankomend verkeer. Rolfluitjes zijn daarbij nuttig.
- **VOOR DE TRIP:**
  - Plan een route met zo weinig mogelijk te verwachten risico's.
  - Verken indien mogelijk de uitgestippelde weg.
- **BIJ AANVANG VAN DE TRIP:**
  - Overloop de geplande route en wijs deelnemers op mogelijke gevaren.
  - Spreek hen vooraf over correct gedrag (niet plots oversteken, opletten,...)
  - Herinner hen aan de voornaamste verkeersregels.
- **TIJDENS DE TRIP:**
  - Wees oplettend, zeker als leider.
  - Geef steeds het goede voorbeeld!
  - Reageer onmiddellijk wanneer er iets onveilig of ongepast wordt vastgesteld.
- **NA DE TRIP:**
  - Evalueer de trip en het weggedrag.
  - Trek lessen uit de ervaringen en hou hiermee rekening bij volgende trips.

WAT ALS ER TOCH IETS GEBEURT? (ZIE STUK OVER EHBO)

- Contacteer de hulpdiensten en vertel hen: wat, waar en hoe.
- Verleen als je kan EHBO, blijf kalm en zorg voor de veiligheid van de rest van de groep.
- Probeer een tweede ongeval te vermijden (naderende weggebruikers tijdig verwittigen).
- Noteer indien mogelijk meteen de naam van de getuigen van het ongeval.